

HOOFSTUK 13

OS 238

GELOFTES EN HOE ELKEEN WAT DIT ONBESONNE AFLÊ, HOM JAMMERLIK VERSTRENGEL

1. *Inleiding: die verskil tussen 'n belofte en 'n gelofte*

Dit is weliswaar 'n beklaenswaardige toedrag van sake dat die kerk waarvan die vryheid teen die onskatbare prys van Christus se bloed vrygekoop is, so deur hulle wrede tirannie onderdruk en byna onder hulle ontsaglike hoop tradisies begrawe is. Elkeen (van hulle se) 5 besondere waansinnigheid bewys egter dat om die mees gegronde rede soveel van Godswêë die Satan en sy dienaars toegelaat is. Dit was trouens nie vir hulle genoeg om Christus se heerskappy te verwaarloos en allerlei laste wat deur hulle valse leraars op hulle gelê is, te verdra nie, maar elkeen (van hulle) het selfs sy eie laste vir hom bygehaal, en 10 daarom homself dieper in die afgrond ingedompel deur putte vir homself te grawe. Dit het gebeur terwyl hulle met mekaar gewedywer het om geloftes uit te dink waaruit 'n groter en nouer verbintenis by hulle gewone bande kon bykom. Ons het trouens geleer dat die diens aan God deur die vermetelheid van mense wat onder die benaming 15 'herders' in die kerk heerskappy gevoer het, verkrag is toe hulle arme siele met hulle wette in 'n valstrik gevang het. Dit sal derhalwe nie onvanpas wees om hier 'n euwel wat daaraan grens, by te voeg nie sodat duidelik kan blyk dat die wêreld in ooreenstemming met die ontarding van sy geaardheid altyd met al die struikelblokke waarmee dit kon, die 20 hulpmiddels waardeur dit na God gelei moes word, verwerp het. Verder moet my lesers die grondbeginsels wat reeds vroeër uiteengesit is, in gedagte hou, sodat beter kan blyk dat die ernstigste verderf deur hulle geloftes ingevoer is.

Ons het trouens in die eerste plek geleer dat alles wat vir 'n vroom en 25 heilige lewe verlang kan word, in die wet saamgevat is.¹ Ten tweede het ons geleer dat die Here die lof van geregtigheid volledig in eenvoudige gehoorsaamheid aan sy wil ingesluit het om ons daarvan te laat afsien om nuwe werke uit te dink.² As hierdie leerstellings waar is, is dit maklik om te oordeel dat alle eiewillige dienste wat ons uitdink om ons by God 30 verdienstelik te maak, Hom glad nie aanstaan nie - al sou dit ons ook hoe behaag. En die Here self het dit nie alleen in baie Skrifverklarings

¹ Vgl. *Inst.* 3.8.4 (Afr. vert. 3:900 e.v.).

² Vgl. *Inst.* 3.8.5 (Afr. vert. 3:901 e.v.).

openlik verwerp nie, maar Hy het 'n hewige hekel daaraan. Hier ontstaan twyfel oor geloftes wat sonder die uitdruklike Woord van God afgelê word, oor hoe ons hulle moet beskou en of dit Christene betaam om dit af te lê en in hoe 'n mate ons daardeur gebind word.

35 Wat onder mense bekendstaan as 'n *belofte*, heet ten opsigte van God 'n *gelofte*. Ons belof mense immers die dinge wat na ons mening vir hulle aangenaam sal wees, of wat ons kragtens ons plig aan hulle verskuldig is. Derhalwe behoort daar in geloftes 'n baie groter eerbied aanwesig te wees omdat hulle teenoor God afgelê word en ons moet met die grootste erns met Hom omgaan.

40 Bygeloof hieroor het eeue lank op wonderbaarlike wyse gewoed sodat mense sonder oordeel, sonder onderskeid oor alles wat in hulle gedagtes, of in hulle monde opgekom het, dadelik 'n gelofte aan God afgelê het. Hieruit het daardie sinlose geloftes, ja, daardie wanskape belaglikhede onder die heidene wat uitermatig vermetel met hulle gode die spot gedryf het, ontstaan. Het Christene tog maar nie hulle vermetelheid nageboots nie! Dit was weliswaar hoegenaamd nie betaamlik nie maar ons sien dat vir etlike eeue niks alledaagser as hierdie goddeloosheid was nie, naamlik dat 'n hele volk oral die wet van God verag en met 'n waansinnige ywer om oor alles wat hulle in 'n droom genot verskaf het, 'n gelofte af te lê. Ek wil nie uit haat oordryf nie en ook nie stuk vir stuk opnoem hoe ernstig en op hoeveel maniere hierin gesondig is nie. Maar ek het dit goed gevind om dit hier terloops te sê sodat dit beter kan blyk dat ons hoegenaamd nie 'n oorbodige onderwerp aan die orde stel

55 wanneer ons geloftes behandel nie.

2. Drie aspekte wat by die aflegging van 'n gelofte in aanmerking geneem moet word

As ons verder nie wil dwaal wanneer ons 'n oordeel vel oor watter geloftes wettig en watter verregaande is nie, moet ons drie aspekte in aanmerking neem, naamlik wie dit is aan wie ons die gelofte aflê; wie ons is wat die gelofte aflê en ten slotte, met watter gesindheid ons die

5 gelofte aflê.

Die eerste aspek is gerig daarop dat ons moet nadink daaroor dat ons hier met God te doen het en ons gehoorsaamheid is vir Hom so aangenaam dat Hy verklaar dat alle eiewillige diens³ aan Hom vervloek is al sou dit ook hoe pragtig en voortreflik in die mense se oë wees.⁴ As

³ ἑθελοθησιαίος. Vgl die tweede Helvetiese Konfessie (16.5 (Schaff, *Creeds* 3:269) waar na Kol. 2:18 verwys word.

⁴ Marg. *Coloss. 2.d.23*. Vgl. OC 52:115 - 117.

10 alle eiewillige diens wat ons sonder sy gebod uitdink, dan vir God 'n
 gruwel is, volg daaruit dat geen diens vir Hom aanvaarbaar kan wees
 tensy dit deur sy Woord bekragtig word nie. Ons moet ons dus nie soveel
 vryheid aanmatig dat ons sou waag om oor iets wat nie kan getuig
 hoedanig dit deur Hom geag word, 'n gelofte af te lê nie. Paulus leer im-
 15 mers dat alles wat sonder die geloof geskied, sonde is.⁵ Hoewel dit
 volstrek tot enige optrede uitgebrei kan word, vind dit tog sekerlik
 besonderlik plaas wanneer jy jou gedagtes reëlreg op God rig. Ja, as ons
 dan in die geringste dingetjies struikel of dwaal wanneer geloofseker-
 20 ding van kos redeneer, hoeveel te meer moet ons nie matigheid aan die
 dag lê wanneer ons 'n saak van die grootste gewigtigheid aanpak nie?
 Niks behoort trouens vir ons belangriker te wees as die godsdiens nie. In
 die geval van geloftes moet die eerste voorsorgmaatreël vir ons dus wees
 dat ons nooit tot 'n gelofte moet oorgaan voordat ons nie eers in ons ge-
 25 wete vas verseker is dat ons niks onbesonne aanpak nie. Ons gewete sal
 egter eers vry wees van die gevaar van onbesonnenheid wanneer God dit A 463
 lei en as 't ware uit sy Woord voorsê wat goed is om te doen en wat on-
 dienlik is.

3. *Wie ons is wat die gelofte aflê*

Die tweede aspek waaraan ons oorweging moet skenk, is, soos ons gesê
 het, daarin geleë dat ons ons kragte moet oorweeg en ons roeping in
 aanmerking moet neem om nie die weldaad van vryheid wat God aan OS 240
 ons verleen het, te verontagsaam nie. Iemand wat trouens 'n gelofte aflê OC 926
 5 wat nie binne sy vermoë is nie of met sy roeping bots, tree onbesonne op
 - en iemand wat God se weldaad waardeur Hy as Here oor alles gestel
 word, veronagsaam, is ondankbaar. Wanneer ek so praat, bedoel ek nie
 daarmee dat ons by magte is om in die steun en vertrouwe op eie kragte
 iets aan God te beloop nie. By die Konsilie van Orange is trouens met die
 10 grootste waarheid besluit dat niks na behore aan God beloop kan word
 behalwe as ons dit uit sy hand ontvang het nie aangesien alles wat Hom
 aangebied word, louter gawes van Hom af is.⁶ Aangesien sommige goed
 egter uit goedertierenheid van God aan ons gegee is, en ander dinge
 volgens sy geregtigheid van ons weerhou is, moet elkeen, soos Paulus
 15 beveel, die maat van genade wat hom gegun is, in ag neem.⁷ Ek bedoel

⁵ Marg. Rom. 14.d.23. Vgl. OC 49:268 - 269.

⁶ Marg. Cap. 11. Vgl. die tweede konsilie van Orange (529) canon 11 (Mansi 8:714). Kyk ook Augustinus, *De civ. Dei* 17.4.7 (MPL 41:530; CCSL 48:559).

⁷ Marg. Rom. 12.a.3; 1. Cor. 12.b.11. Vgl. OC 49:236 - 237; 500 - 501.

- dus niks anders as dat jy jou geloftes by daardie maat moet aanpas wat God aan jou geskenk en aan jou voorgeskryf het om te voorkom dat jy verder probeer gaan as wat Hy jou toelaat en jy jouself deur jou te veel aan te matig tot 'n val bring nie. Die volgende is voorbeelde hiervan: die
- 20 moordenaars waarvan in Lukas melding gemaak word, het 'n gelofte afgelê dat hulle nie sal eet voordat Paulus doodgemaak is nie.⁸ Selfs al sou hulle voorneme self nie 'n misdaad gewees het nie, was hulle ligsinigheid nogtans ondraaglik omdat hulle 'n mens se lewe en dood aan hulle mag onderworpe gemaak het. So is Jeftha vir sy dwaasheid
- 25 gestraf toe hy in ylingse vurigheid 'n onbesonne gelofte afgelê het.⁹ Onder hierdie groep neem die gelofte om nie te trou nie (selibaat) die eerste plek vir waansinnige roekeloosheid in. Priesters,¹⁰ monnike en nonne vergeet hulle swakheid trouens en vertrou dat hulle opgewasse is om ongetroud te bly. Deur watter uitspraak van God is hulle egter geleer
- 30 om hulle hele lewe vir hulle 'n toestand van kuisheid te bepaal en 'n gelofte met die doel af te lê? Oor die algemene toestand van mense hoor hulle die volgende uitspraak van God: dat dit nie vir die mens goed is om alleen te wees nie.¹¹ Hulle begryp dit wel, en het hulle dit tog maar ook ervaar dat die sonde wat in ons bly, nie sonder die skerpste prikkels
- 35 is nie! Met watter selfvertroue kan hulle waag om hierdie algemene roeping hulle lewe lank van hulle af te skud aangesien die gawe van weerhouding 'n mens meer dikwels net vir 'n tyd vergun word namate omstandighede dit vereis? Hulle moet nie verwag dat God hulle in so 'n hardnekkigheid sal help nie maar hulle moet eerder sy uitspraak in
- 40 gedagte hou: "Jy moet die Here jou God nie versoek nie".¹² Dit is inderdaad 'n versoeking van God om teen dié natuur wat in ons ingeskape is, te streef en sy teenwoordige gawes te verag asof dit niks os 241 met ons te doen het nie. Hulle (die pousdom) doen dit nie alleen nie, maar hulle waag ook om die huwelik 'besoedeling' te noem. Maar God
- 45 het dit by die instelling daarvan nie vreemd aan sy majesteit geag nie¹³ omdat Hy verklaar het dat dit in alle opsigte eerbaar is,¹⁴ en Christus ons Here dit ook deur sy teenwoordigheid geheilig en waardig geag het om dit met sy eerste wonderwerk te vereer.¹⁵
- En hulle doen dit nie alleen nie, maar verhef hulle selibaat, hoedanig dit
- 50 ook al is, met verbasende lofliedere! Net asof hulle nie in hulle eie lewe

⁸ Marg. Act. 23.c.12. Vgl. OC 48:512.

⁹ Marg. Iudic. 11.f.30. Vgl. ook Rigters 11:31.

¹⁰ Die woord *sacrifici* verwys na die Roomse offerpriesters. Fr. *Les prestres* (Benoit 4:268).

¹¹ Marg. Gen. 2.c.18.

¹² Marg. Deut. 6.c.16. Vgl. ook Matt. 4:7 en OC 45:135.

¹³ Vgl. Gen. 2:22.

¹⁴ Marg. Heb. 13.a.4. Vgl. OC 55:187 - 188.

¹⁵ Marg. Ioban. 2.a.2, & b.9. Vgl. ook Joh. 2:6 - 11 en OC 47:37.

duidelike getuienis lewer dat selibaat een ding is en maagdelikheid iets anders nie! En met die grootste onbeskaamdheid noem hulle dit OC 927
 nogtans die *lewe van engele!* Hierin doen hulle die engele van God
 beslis 'n groot onreg aan, omdat hulle hoere, owerspeliges en iets selfs
 55 veel slegter en afstootliker as dit met die engele vergelyk.¹⁶ Ons het in
 elk geval hier geen redenasies nodig nie omdat die werklikheid self
 hulle oop en bloot aan die kaak stel. Ons sien immers duidelik met
 watter verskriklike strawwe die Here Hom op 'n aanmatigende houding
 van hierdie aard en op die veragting van sy gawes vanweë 'n uitermatige
 60 selfvertroue wreek. Uit skaamte spaar ek maar hulle meer verborge
 oortredings want net om daarvan bewus te wees, is reeds te veel!
 Daar kan geen geskil daaroor wees dat ons geen gelofte mag aflê wat van
 so 'n aard is dat dit ons verhinder om ons roeping te dien nie. Dit gebeur
 as 'n vader van 'n huisgesin byvoorbeeld 'n gelofte aflê om sy kinders en
 65 sy vrou te verlaat en ander laste op hom te neem, of as iemand wat
 bekwaam is om 'n openbare amp te beklee, 'n gelofte aflê dat hy dit nie
 sal aanneem wanneer hy daartoe verkies word nie.
 Ons het gesê dat ons ons vryheid nie moet verag nie. Die betekenis
 daarvan hou egter enigsins probleme in as dit nie verduidelik word nie.
 70 In 'n paar woorde is die betekenis daarvan dus soos volg. Aangesien God
 ons as heersers oor alle dinge aangestel het, en Hy dit op so 'n wyse aan
 ons ondergeskik gemaak het dat ons dit alles tot ons voordeel moet
 aanwend, het ons geen grond om te verwag dat ons God 'n aangename
 diens sal bewys as ons ons aan uiterlike dinge wat vir ons 'n hulpmiddel
 75 behoort te wees, verslaaf nie. Ek sê dit omdat sommige mense lof vir hul-
 le ootmoedigheid probeer bekom as hulle hulle in baie onderhoudings
 verstrengel terwyl dit God se wil was dat ons daarvan vry en ontslae moes
 wees. As ons hierdie gevaar daarom wil vermy, moet ons altyd daaraan
 gedagtig wees dat ons glad nie van die orde¹⁷ wat die Here in die
 80 Christelike kerk ingestel het, moet afwyk nie.

4. Die regte gesindheid by die aflegging van 'n gelofte

Nou kom ek by die onderwerp wat ek derde geponeer het, naamlik dat
 dit van groot belang is met watter gesindheid jy 'n gelofte aflê as jy wil hê
 dat God dit moet goedkeur. Omdat die Here immers ons harte onder-
 soek, en nie 'n uiterlike skyn nie, sal een en dieselfde saak Hom nou be- OS 242
 5 haag en dan weer hewig mishag as jy jou gesindheid en voorneme
 verander. As jy byvoorbeeld 'n gelofte aflê om jou van wyn te weerhou

¹⁶ Vgl. Bernardus van Clairvaux, *Sermo de conversione ad clericos* 20.36 (MPL 182:854 e.v.).

¹⁷ Die woord wat hier gebruik word, is *oeconomia*.

asof in so 'n onthouding iets heiligs is, is jy bygelowig. As jy egter jou oë op 'n ander doel rig wat nie verwronge is nie, kan niemand jou daarvoor kwalik neem nie.

10 Sover ek kan oordeel, is daar vier doelstellings waarop ons geloftes behoorlik gemik kan wees. Om dit te verstaan, betrek ek twee hiervan op die verlede en twee op die toekoms. Tot die verlede behoort geloftes waarmee ons òf dank jeens God betuig vir die weldade wat ons van Hom ontvang het, òf onself straf vanweë oortredings wat ons begaan het om A 464

15 sy toorn af te bid. Laat ons, as dit jou geval, die eerste geloftes *geloftes van dankbetoon* noem, en laasgenoemdes *geloftes van roubetoon*. 'n Voorbeeld van eersgenoemdes vind ons in die tiendes wat Jakob beloof het as die Here hom veilig uit ballingskap na sy vaderland sou terugbring.¹⁸ Hierbenewens kom dit ook voor in die geval van die

20 eertydse vredesoffers waaroor godvrugtige konings en leiers, wanneer hulle 'n wettige oorlog sou onderneem, die gelofte afgelê het dat hulle sulke offers sal bring as hulle die oorwinning sou behaal, òf as die Here OC 829 hulle sou verlos wanneer hulle deur die een of ander groter probleem geknel word. So moet ons al die verwysings in die psalms waar daar van

25 geloftes gepraat word, verstaan.¹⁹

Ons kan ook vandag nog sulke geloftes aflê so dikwels die Here ons van die een of ander ramp, of van 'n moeitevolle siekte of van die een of ander gevaar verlos. Dit is trouens dan ook nie vreemd aan 'n godvrugtige mens se plig om die beloofde offer as 'n plegtige teken van erkenenis

30 aan God te wy om te voorkom dat hy ondankbaar jeens sy milddadigheid sou lyk nie.

Wat die aard van die tweede soort gelofte is, sal ek met slegs een enkele bekende voorbeeld voldoende aantoon. As iemand byvoorbeeld vanweë

35 gulsigheid in die een of ander oortreding verval het, sal niks hom verhinder om hom 'n tyd lank alle lekkernye te ontsê om sy gebrek aan selfbeheersing te bestraf nie, en 'n gelofte af te lê om dit te doen om hom met 'n nouer band daartoe te verbind nie. Ek stel dit nogtans nie as 'n ewige wet vir diegene wat 'n dergelike oortreding begaan het nie, maar ek toon slegs aan wat sulke mense mag doen wat meen dat so 'n ge-

40 lofte vir hulle doelmatig is. Ek stel 'n gelofte van so 'n aard dus toelaatbaar en laat intussen vryheid (vir elkeen om daaroor te besluit).

5. *Geloftes wat op die toekoms sien*

Geloftes wat met die oog op die toekoms afgelê word, het, soos ek gesê

¹⁸ Marg. *Gene. 28.d.20*. Vgl. ook *Gen. 28:21 - 22*.

¹⁹ Marg. *Psal. 22.d.26, & 56.c.13, & 116.b.14*. 18. Vgl. ook *Ps. 22:25* en *OC 31:232 e.v.; 553 e.v.*.

het, deels die strekking om ons versigtiger te maak, en deels om ons as 't ware met sekere prikkels tot ons plig aan te por. As iemand byvoorbeeld sien dat hy so geneig is tot 'n bepaalde gebrek dat hy homself in iets wat
 5 andersins nie sleg is nie, nie kan beheer sonder om dadelik in kwaad te verval nie, sal hy nie iets verkeerd doen as hy hom die gebruik van so iets 'n tyd lank ontnem nie. As iemand byvoorbeeld agterkom dat die een of
 10 ander versiering van sy liggaam vir hom gevaar inhou, en hy deur sy begeerte verlei, nogtans heftig daarna smag, wat beters kan hy doen as hom te betuel, dit beteken, om hom die dwang van weerhouding op te lê en hom van alle vertwyfeling daaroor te vrywaar? Net so as iemand vergeetagtig is en hy traag is om noodsaaklike pligte van godsvrug na te kom, waarom sou hy dan nie 'n gelofte aflê, sy geheue suiwer en sy traagheid van hom afskud nie? Ek erken dat daar in albei hierdie gevalle
 15 skynbaar kinderlike tug is maar juis omdat hulle hulpmiddels vir mense in hulle swakheid is, word sulke middels nuttig deur onervare en onvolmaakte mense gebruik. Ons sal dus sê dat geloftes wat op een van hierdie doelstellings gerig is, en besonderlik op uiterlike aangeleenthede, wettige geloftes is mits hulle deur God se goedkeuring ondersteun is, met ons roeping ooreenstem en mits dit tot die vermoë van die
 20 genadegawe wat deur God aan ons geskenk is, beperk is.

6. *Geloftes van Christene*

Nou is dit nie meer moeilik om af te lei wat ons gevoel oor geloftes in die algemeen moet wees nie. Een gemeenskaplike gelofte van alle gelowiges is die gelofte wat by die doop afgelê word, wat deur die kategismus en die gebruik van die nagmaal bekragtig en as 't ware verseël word. Die
 5 sakramente is trouens soos handtekeninge²⁰ waarmee die Here sy barmhartigheid en daaruit die ewige lewe aan ons gee. Op ons beurt beloof ons dat ons Hom sal gehoorsaam. Dit is 'n vorm, of in elk geval 'n samevatting, van die gelofte dat ons die Satan verwerp en ons in diens aan God oorgee om aan sy heilige gebooië gehoorsaam te wees en om
 10 nie die bese begeertes van ons vlees te gehoorsaam nie.²¹ Daar moet geen twyfel daaroor bestaan dat hierdie gelofte heilig en heilsaam is nie terwyl dit op Skrifgetuigenis berus, ja, van al God se kinders geëis word. Dat niemand die volmaakte gehoorsaamheid aan die wet wat God van ons eis, in hierdie lewe kan volbring nie, vorm ook geen struikelblok
 15 daarvoor nie. Omdat hierdie bepaling immers in die genadeverbond

²⁰ Die woord wat Calvyn gebruik is *syngraphae*. In die Franse teks staan daar *instrumens de contracts* (Benoit 4:271).

²¹ Vgl. Rom. 13:14.

ingesluit is²² waaronder sowel sondevergifenis as die Gees van heiligmaking saamgevat word, is die gelofte wat ons daar maak, sowel met 'n pleidooi om genade as met 'n versoek om sy bystand verbind.

20 Ons moet die drie voorgaande reëls in gedagte hou by die beoordeling hoedanig elke gelofte is. Jy moet nogtans nie dink dat ek sulke geloftes wat ek verklaar heilig is, so ophemel dat ek sou wil hê dat dit daaglik moet gebeur nie. Hoewel ek trouens nie waag om 'n getal of 'n tyd daarvoor voor te skryf nie, sal iemand slegs nugter geloftes op 'n
25 bepaalde tyd aflê as hy na my raad luister. Want as jy gedurigdeur uitbars daarin om geloftes af te lê, sal jou eerbied deur die gedurige herhaling daarvan heeltemal waardeloos word en dit sal neig om in bygeloof te verval. As jy jou deur 'n ewige gelofte verbind, sal jy dit òf met groot
30 vermoei word en waag om dit soms te skend. os 244

7. Hierdie nugter reël vir die aflegging van opregte geloftes is reeds eeue lank misken

Nou is dit ook aan almal bekend onder hoe 'n groot bygelowigheid die wêreld al etlike eeue lank oor hierdie onderwerp gebuk gaan. Die een het 'n gelofte afgelê dat hy hom van wyn sal onthou - net asof
5 onthouding van wyn 'n diens is wat op sigself vir God behaaglik is! 'n Ander een het hom deur te vas, en 'n ander deur hom van vleis te onthou tot bepaalde dae verbind. Hulle het hulle met hierdie grondelose opvatting verbeel dat sulke dae bo ander dae uitsonderlike eerbied verdien. Daar is ook geloftes afgelê wat baie kinderagtiger was - hoewel dit nie deur kinders afgelê is nie. Dit is immers as groot wysheid beskou om
10 belofde pelgrimstogte na baie heilige plekke te onderneem en soms ook om te voet of halfkaal die tog te maak om vanweë uitputting nog groter verdienste te bekom. As hierdie en dergelike geloftes waarvan die wêreld geruime tyd reeds met ongelooflike belangstelling kook, aan die reëls wat ons hierbo gestel het,²³ getoets word, sal bevind word dat hulle
15 nie alleen holklinkende en sinlose geloftes is nie, maar ook dat hulle vol openlike goddeloosheid is. Want hoe die vlees ook al daarvoor oordeel: A 465
God verafsku niks meer as eiewillige godsdiens nie. Hierby kom ook hulle verderflike en verdoemde opvattinge want hierdie geveinsdes glo dat wanneer hulle sulke onsinnighede verrig het, hulle vir hulle

²² Vgl. *Inst.* 2.6.1, 3; 2.10.1; 2.11.4; 3.4.32; 3.17.6; 3.21.5 - 7 (Afr. vert. 2:467 e.v.; 472 e.v.; 570 e.v.; 600 e.v.; 3:847 e.v.; 1027; 1164 e.v.).

²³ Vgl. afdeling 4 hierbo.

20 buitengewone geregtigheid bekom het. Verder stel hulle die toppunt van godsvrug in sulke uiterlike onderhoudings en verag almal wat nie met groter nuuskierigheid sulke dinge ondersoek nie.

8. Die ontstaan en ontwikkeling van die monnike se gelofte

Dit is van geen belang om elke vorm van sulke geloftes afsonderlik op te noem nie. Omdat kloostergeloftes egter meer geëerbiedig word omdat hulle oënskynlik volgens openbare oordeel van die (Roomse) kerk goedgekeur is, moet ons kortliks daarvoor praat.²⁴ Om ten eerste te voorkom dat iemand die monnikamp soos dit vandag is, met 'n langdragtige beskrywing sou verdedig, moet ons daarop let dat die lewe in die kloosters eertyds heeltemal anders was. Mense wat die grootste strengheid en lydsaamheid wou beoefen, het hulle daarheen begewe. Die mense vertel dat soos die dissipline wat die Spartane onder die wette van Lyncurgos gehad het,²⁵ ook destyds onder die monnike gegeld het, maar selfs nog strawwer. Hulle het op die grond geslaap; hulle het net water gedrink; brood was hulle kos; groente en wortels, olie en ertjies was hulle belangrikste lekkernye. Hulle het hulle van alle sagter voedsel en liggaamsversorging weerhou. Hierdie stellings sou die indruk van oordrywing kon skep as dit nie was dat dit deur ooggetuies en mense wat dit self ervaar het, vertel word nie, soos Gregorius van Nazianze, Basilius en Chrysostomos.²⁶ Met sulke basiese beginsels het hulle hulle trouens vir die belangriker ampte voorberei.

Dat die kloostergroepe destyds as 't ware *saadbeddings van die kerklike orde* was - almal wat in die kloosters opgelei is, is immers daarvandaan na hulle ampte as biskoppe beroep -, getuig nie alleen die kerkvaders wat ek so pas genoem het nie, maar ook ander belangrike en uitmuntende manne wat hulle tydgenote was. Augustinus toon aan dat dit ook in sy tyd gebruiklik was dat die kloosters die geestelikes aan die kerk moes voorsien. Hy spreek die monnike van Sisilië trouens soos volg aan: "Ons

²⁴ Erasmus het die Reformatore in 'n sekere sin ten opsigte van sy teenstand teen die Roomse geloftes geantisipeer. In 'n brief aan Grunnius stel hy dit uitdruklik dat daar nie in die Ou of die Nuwe Testamente getuies hiervoor bestaan nie en hy trek heftig teen die gebruik om kinders so 'n eed te laat aflê, te velde. Vgl. *Ep.* 447 (OOE 3A:472 - 477). Luther het eweneens die monnikkeed aangeval in sy *Confitendi ratio* (1520) (WA 6:167 e.v.); *Themaia de votis* (1521) (WA 8:313 - 335) en sy *De votis monasticis Martini Lutheri iudicium* (1521) (WA 564 - 669). Dit is ewe sterk deur Zwingli, Bucer en Bullinger verdoem. Vgl. Clichtoveus, *Antilutherus* (1545) fo. 133a - 215b, asook sy *Compendium veritatum ad fidem pertinentium* (1529) 10, fo. 98a - 102b.

²⁵ Vir die legendariese Lykurgosfiguur in die klassieke Griekse geskiedenis, vgl. *Der Kleine Pauly* 3:823 e.v.

²⁶ Vgl. Gregorius van Nazianze, *Orat. 4. contra Iulian.* 71 (MPG 35:594); Pseudo-Basilius, *Constitutiones monasticae* 25, 30 (MPG 31:988 e.v.; 994); Chrysostomos, *Adversus oppugnatores vitae monasticae* 2.5 (MPG 47:339).